

М.І. Ворожбіян, М.Ю. Іващенко, О.С. Скрипник, П.А. Білим

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

ВПЛИВ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ НА СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В СІЛЬГОСПВИРОБНИЦТВІ

В роботі наведено статистичні дані з травмування на виробництві в Україні за 2018–2020 роки та проведено аналіз стану охорони праці в агросекторі. Зроблений аналіз дозволив виявити ряд проблем, пов'язаних з організацією охорони праці в господарствах, та спрогнозувати погіршення цього стану в першу чергу в наслідок адміністративно-територіальної реформи.

Ключові слова: травматизм, ризик, нещасний випадок, охорона праці, агросектор, реформа.

Постановка проблеми

За останні десятиліття відбулися значні зміни в структурі економіки України. На це вплинуло багато факторів: економічна криза, зміна структури експорту, збільшення частки приватної власності в сфері виробництва, а за останній час – децентралізація, адміністративно-територіальна та земельна реформи, і все це безумовно вплинуло і буде впливати на стан виробничих процесів, а отже, як на саму працю, так і на її умови.

Науково-технічна революція змінила багато технологій, а отже і сам трудовий процес – з одного боку поліпшила – зменшила фізичне навантаження, а з іншого – збільшила психофізіологічні навантаження. Ці зміни потребують від працівників більш високої кваліфікації, а також при цьому необхідно приділяти більше уваги питанням охорони праці, враховуючи складність та небезпечність технологічних процесів. Вищевказане безумовно впливає на статистику з виробничого травматизму. Сьогодні безпека людини, як на роботі, так у суспільному житті виводиться на перший план. Про це свідчать чисельні наукові дослідження [1–15]. Наслідки від негативних подій коштують в 10 разів більше, ніж вартість щодо їх попередження.

Стан охорони праці в Україні не відповідає вимогам сьогодення та є одним з найгірших в Європі. Як вказані зміни впливають на стан виробничого травматизму в цілому в Україні та на агросектор країни, який є один із лідерів з травматизму?

Експерти Українського інституту майбутнього представили стратегію розвитку агросектору України до 2030 року. Прогнозується зміни в цій галузі, а саме збільшення продуктивності праці у виробництві у 7 разів, а у переробці у 6 разів, при цьому зменшиться кількість працівників, але збільшаться вимоги до їх кваліфікації.

Тому оцінка стану охорони праці в агросекторі, виявлення негативних тенденцій є дуже важливим для визначення основних напрямків з вдосконалення системи управління охороною праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми охорони праці є актуальними як в світі, так і в Україні. Щорічно близько 2,3 мільйона осіб в світі гинуть внаслідок нещасних випадків на виробництві або в результаті професійної хвороби, в середньому ця цифра складає 6000 осіб щодня. В Україні, на жаль, в середньому на 100000 працівників щороку припадає приблизно 11 загиблих, це є найгірший показник серед країн СНД [1]. Показники рівня смертності в Україні вище ніж в Молдові в 2 рази, у 4,5 рази ніж в Естонії, у 5 разів ніж у Франції, у 12 разів вище ніж у Швеції, у 22 рази ніж у Великобританії [2].

Сільське господарство посідає одне з перших місць в антирейтингу по травматизму, в тому числі із смертельними наслідками, серед усіх галузей економіки України, в якій майже 2 мільйона працюючих. Якщо дивитися на статистику травмувань з огляду на структуру агропромислового комплексу, то більше половини нещасних випадків припадає на сільгоспвиробництво. У агропромислового комплексу протягом останніх років зареєстровано найбільший коефіцієнт частоти смертельного травматизму серед усіх галузей України [3, 4]. Негативна тенденція з виробничого травматизму є наслідком відсутності або недосконалої системи управління охороною праці в цій галузі, а також недостатньо наглядовою діяльністю з питань охорони праці за суб'єктами господарювання [5–7]. Враховуючі останні зміни в економіці та адміністративно-територіальному устрою ці питання стають дуже актуальними і потребують невідкладних рішень.

Мета роботи. На підставі статистичних даних встановити найбільші ризики травматизму в галузях економіки України та дослідити які з основних тенденцій притаманні агросектору, для виявлення негативних факторів та акцентування уваги на заходи з покращення стану охорони праці в період реформування.

Виклад основного матеріалу

Моніторинг стану виробничого травматизму свідчить, що в Україні з кожним роком зменшується кількість травмувань, але до європейського рівня ще досить далеко, про що свідчать статистичні дані за 2020 рік, наведені у таблиці 1 [8].

Таблиця 1

Розподіл кількості потерпілих від нещасних випадків за даними актів Н-1/П, пов'язаних з виробництвом, за найбільш травмонебезпечними галузями економіки підприємств, де стався нещасний випадок за 2020 рік

№ п/п	Галузь економіки підприємств, де стався нещасний випадок *	Кількість складених актів		У відсотках до загальної кількості	
		Всього	в т.ч. смертельно	Всього	в т.ч. смертельно
Всього по Україні		6646	393	100,0	5,9
<i>В тому числі:</i>					
1	Охорона здоров'я	3238	68	48,7	1,0
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	639	30	9,6	0,5
3	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	295	51	5,9	0,8
4	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	254	30	3,8	0,5
5	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	243	45	3,7	0,7
6	Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	210	19	3,2	0,3
7	Будівництво	189	44	2,8	0,7
8	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	175	7	2,6	0,1
9	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	153	10	2,3	0,2
10	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	150	19	2,3	0,3
11	Освіта	148	11	2,2	0,2

* Галузі у відповідності до класифікатора видів економічної діяльності ДК 009:2010

За 2020 рік було травмовано на виробництві від нещасних випадків 3592 особи, порівняно з 2019 роком (3876 осіб) кількість нещасних випадків зменшилось (у 2018 році – 4126 осіб).

В 2020 році 393 випадків зі смертельним наслідком це на 4 % менше ніж у 2019 році, тоді смертельно травмовано було 422 особи (у 2018 році – 409 осіб) [8, 9].

Серед причин страхових нещасних випадків в 2020 році переважають організаційні причини – 52,7 %; психофізіологічні – 16,6 %; технічні причини – 7,4 % (в 2019 р.: організаційні причини – 67,7 %; психофізіологічні – 17,7 %; технічні причини – 12,4 %).

Найпоширенішими організаційними причинами стали:

– невиконання інструкцій з охорони праці – 25,3 %;

– не виконання посадових обов'язків – 4,3 %.

Найпоширенішою з психофізіологічних причин стала особиста необережність потерпілого – 7,5 %.

Найпоширенішими технічними причинами стали:

– незадовільний технічний стан виробничих об'єктів – 1,8 %;

– невідповідність засобів колективного та індивідуального захисту – 1,7 % [8].

Таким чином за останні роки є чітка тенденція зі зниження травмувань на виробництві. До основних причин травмувань відносяться організаційні, які складають 55–70 %.

Основними причинами травмувань із смертельними наслідками в 2020 році були: 71 % – організаційні; 15 % – технічні; 12 % – психофізіологічні (у 2019 році: 45 % – психофізіологічні, техногенні та природні; 6 % – технічні; 49 % – організаційні) [9].

Знову слід відзначити, домінуючими є організаційні причини.

Найвищий рівень виробничого травматизму спостерігається серед працівників віком від 50 до 59 років, що складає 27,3 % від загальної кількості травмованих по Україні за 2020 рік.

За 2020 рік до робочих органів виконавчої дирекції Фонду надійшло та зареєстровано 2242 повідомлення про хронічні професійні захворювання, порівняно з 2019 роком їх кількість зменшилась на 6,8 %. Основними причинами професійних захворювань є: недосконалість технологічного процесу (33,1 %); невикористання засобів індивідуального захисту (10,8 %) та недосконалість робочого інструменту (10 %) [8, 9].

Причинами, внаслідок яких виникли професійні захворювання у 2019 році були: недосконалість механізмів та робочого інструменту – 22 %; недосконалість технологічного процесу – 21 % та невикористання засобів індивідуального захисту – 11 % від їх загальної кількості [9].

За останні роки кількість працюючих в умовах, що не відповідають нормативам охорони праці зросла з 15 до 30 відсотків [2].

Статистика із профзахворювань за останні роки свідчить, що до основних причин слід віднести недосконалість технологічних процесів – 20–30 %.

Наведені статистичні дані не зовсім відображають дійсний стан з травматизмом, так як не завжди враховуються кількість травмованих відносно чисельності працюючих. Також загальна тенденція зменшення травматизму за останні роки не пов'язана з покращенням умов праці, а скоріше за все пов'язана з чисельністю працюючих та скороченням виробництва. Потрібно також враховувати, що на жаль в тіньовому секторі економіки може працювати значна кількість робітників, які безумовно офіційно не працевлаштовані, а отже і при виникненні нещасних випадків вони не фіксуються.

Зараз відбуваються зміни, які можуть вплинути на систему охорони праці в Україні за показниками по травматизму на виробництві в певних галузях економіки.

На сьогодні в райдержадміністраціях в управлінні соціального захисту населення опікуються охороною праці та забезпечують соціальний захист працюючих, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці на підприємствах всіх форм власності, та проводять атестацію робочих місць.

Децентралізація та адміністративно-територіальна реформа може значно вплинути на стан охорони праці в селищах та сільських районах. Зміна адміністративно-територіального поділу передбачає перерозподіл повноважень між района-

ми та органами місцевого самоврядування. Раніше територія України була поділена на 490 районів, реформою передбачено 136 районів.

При цьому основні структурні підрозділи, в тому числі інспекції, будуть знаходитися в районах, в тому числі «забезпечення законності», охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. І безумовно, стає питання: в чий компетенції буде питання соціального захисту, охорони праці, якщо ці повноваження передадуть в об'єднання громад. Стає питання, на якому рівні буде організована ця робота? Будуть питання не лише до контролю стану охорони праці, а й надання допомоги з організації заходів з охорони праці в громадах.

До основних галузей економіки в приміських та сільських районах відноситься в першу чергу сільгоспвиробництво.

Сьогоднішня структура сільгоспвиробництва має різні форми господарчих об'єктів, в тому числі: домашнє господарство населення, приватні підприємства, підприємства колективного власності, господарські товариства. До приватних підприємств відносяться фермерські господарства та приватні сільськогосподарські підприємства; до підприємств колективної власності – виробничі та обслуговуючі кооперативи; до господарських товариств – товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерні товариства.

В цій сфері економіки на сьогодні йдуть значні зміни. Колективні господарства змінюються на фермерські або агрохолдинги, де поряд з виробництвом сільгосппродукції відбувається її переробка. Ці зміни будуть набирати обертів з відкриттям ринку землі. На підприємствах з потужною промисловою базою, органами управління, відділом охорони праці, умови праці та нагляд за її безпекою знаходиться, як правило, на задовільному рівні, а ось ситуація з безпосередньо виробниками сільгосппродукції в колективних та фермерських господарствах є значно гіршою.

Статистика у сільськогосподарському виробництві, лісовому господарстві та рибному господарстві свідчить, що за 2020 рік травмовано 372 особи, порівняно з 2019 роком (травмовано 517 осіб), кількість травмованих осіб на виробництві зменшилось на 27,9 %. Також зменшилось і смертельних травмувань (2020 р. – 45 осіб; 2019 р. – 80 осіб; 2018 р. – 67 осіб) [8, 9].

Найбільша кількість нещасних випадків відбувається з організаційних причин і становить 66,8 %, через психофізіологічні – 21 %, а через технічні – 12,3 %. Серед причин нещасних випадків в агропромисловому комплексі:

– незадовільний стан основних виробничих фондів;

– скорочення обсягів капітального та профілактичного ремонтів споруд, транспортної техніки та обладнання;

– недостатня кваліфікація адміністративно технічних керівників виробництва;

– зниження уваги до безпеки виробництва;

– низький рівень навчання та контролю з питань охорони праці;

– перебування працівників у стані алкогольного сп'яніння [9].

В сільському господарстві найбільш стійка тенденція по нещасним випадкам у малих підприємствах. Обсяг робіт, що виконуються, мають сезонний характер, і тому роботодавець мінімізує витрати на охорону праці для найманих працівників. Слід враховувати, що у фермерських господарствах при мінімальній техніці виконується весь цикл робіт, в тому числі при суміщенні декількох професій. Керівники господарств не завжди здатні оцінити шкідливі та небезпечні фактори виробничого процесу. Як правило, відсутні інструкції на робочих місцях та проведення інструктажів з охорони праці, відсутні відповідальні за охорону праці, не кажучи про навчання, перевірку знань, медичний огляд, при цьому такі роботодавці практично не забезпечують працівників засобами індивідуального захисту.

Найбільша кількість смертельних випадків реєструються в колективних господарствах і селянських спілках до 70 % в фермерських і приватних до 30 %

До найбільш травмонебезпечних професій відносяться: трактористи, комбайнери, помічники комбайнерів, водіїв. Причинами цього є, в тому числі, низький професіоналізм вказаних категорій працівників, а також знехтування безпекою праці під час виконання польових робіт. Визначальні чинники безпеки праці під час виконання польових механізованих робіт є: чинники безпеки виробничого довкілля, в тому числі технологічні чинники експлуатації сільськогосподарської техніки; також чинники особистих якостей працівника, в тому числі чинники професійної придатності, професійної та функціональної підготовки, проведення інструктажів з охорони праці та медичних оглядів, а також проведення спеціального навчання у випадках виконання робіт з підвищеною небезпекою [10].

Праця на сільгоспвиробництві характеризується деякими особливостями: сезонність і пов'язана з нею терміновість робіт, що приводить до перевантаження; польові роботи на відкритому повітрі на протязі усіх пор року; застосування ручної праці із зміною робочих операцій; нові форми господарювання, які зумовлюють інтенси-

фікацію трудового навантаження, при цьому не завжди враховується наступні ризики:

– не завжди високий освітній та професійний рівень працівників і навіть самих керівників господарств та фермерів;

– відсутністю сучасної матеріально технічної бази для обслуговування та ремонту сільськогосподарської техніки;

– залучення робітників на тимчасову (сезонну) роботу;

– не офіційне працевлаштування;

– порушення нормативів з режимів праці та відпочинку;

– робота у вечірній та нічний час на полях;

– використання в технологічних процесах хімічнонебезпечних речовин;

– зберігання запасів горючомаслянистих матеріалів з порушеннями правил пожежної безпеки;

– відсутність відповідальних за охорону праці, а якщо вони формально є, то не відповідають вимогам;

– відсутність усіх необхідних засоби індивідуального захисту;

– відсутність колективних договорів в господарствах.

При цьому нагляд за умовами праці та медичний контроль за станом здоров'я працюючих відсутній. Необхідно забезпечити обов'язкове проходження водіями предрейсового медичного огляду. Розвал колгоспно-радгоспної системи господарювання, включаючи всю інфраструктуру сільгоспвиробництва, при відсутності сучасної системи створює певні проблеми.

Агропромислового комплексу притаманні велика кількість шкідливих та небезпечних факторів, в тому числі:

– хімічні небезпеки (пестициди, гербіциди, добрива);

– замкнуті простори (бункери, ями);

– наявність тварин і рослин, які можуть завдати шкоду;

– небезпека від електричного струму;

– шум та вібрація;

– механізми, що рухаються.

Стан умов праці працівників за окремими видами економічної діяльності в 2019 році, які наведено в таблиці 2, свідчать, що майже 15 % працюючих в сільському господарстві мають шкідливі умови праці [11].

Протягом всього періоду спостереження відбулось стійке зменшення щорічних вперше виявлених хворих з 46 в 2013 році до 8 в 2019 році. В цій галузі рівень професійної захворюваності у кілька разів менший, ніж по країні в цілому [11].

Таблиця 2

Стан умов праці працівників за окремими видами економічної діяльності в 2019 році*

Галузі	Кількість працівників, що працюють в умовах, які не відповідають санітарно-гігієнічним нормам		З них працюють в умовах, що перевищують ГДК і ГДР, (%)						
	Всього, тис. осіб	У % до облікової кількості штатних працівників	хімічні фактори	мікроклімат	Вібрація (локальна, загальна)	шум, інфразвук, ультразвук	важкість праці	напруженість праці	біологічні фактори
Всього	834,4	29,6	11,4	13,4	3,8	17,3	12,0	13,9	0,2
<i>В тому числі:</i>									
Сільське господарство	44,5	14,5	3,6	5,5	4,0	5,8	4,4	4,3	0,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	129,0	66,5	28,7	37,4	13,3	46,7	37,6	39,0	0,1
Переробна промисловість (хімічна, металургійна, виробництво машин та механізмів тощо)	339,0	28,5	13,4	13,5	2,2	17,7	10,9	12,3	0,1
Будівництво	32,8	22,5	8,8	11,2	4,2	12,6	12,7	11,7	–
Транспорт та зв'язок	151,3	27,0	5,3	7,5	5,0	15,6	10,2	16,7	0,2

* інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини східного регіону проведення військових дій.

Необхідно відзначити, що «зниження» кількості професійних захворювань на тлі несприятливих умов праці пов'язане з труднощами обліку та контролю за працюючими в сільському господарстві в зв'язку із змінами форм власності, погіршенням медичного, профпатологічного обслуговування сільського населення. Це призвело до погіршення якості періодичних профілактичних медичних оглядів, низького виявлення професійної патології. Сучасна медична реформа також негативно вплинула на контроль стану здоров'я працівників та виявлення профзахворювань.

Велика частка зайнятих у сільському господарстві працівників є прихованою через відсутність офіційного працевлаштування, що зменшує можливість обліку та медичного спостереження за зайнятими працівниками. При цьому особи, у яких виникли захворювання під впливом виробничих факторів, мають проблеми при встановленні діагнозу професійного захворювання через труднощі у отриманні санітарно-гігієнічної характеристики умов праці. Великим питання є – атестація робочих місць, в більшості випадків в колективних та в фермерських господарствах вона не проводиться.

Так слід зауважити, що наприклад рівень шуму в тваринницьких приміщеннях перевищує допустимі значення майже на 10дБ; швидкість руху повітря перевищує у 15 разів; при цьому в повітрі наявність пилу, аміаку та інших шкідливих речовин.

Втрачають своє здоров'я механізатори на тракторах та комбайнах застарілих конструкцій. Доярки та тваринники переміщують великі вантажі, при цьому не мають можливості до належного медичного забезпечення.

Останнім часом до позитивних факторів в аграрному секторі слід віднести надходження сучасної техніки, хоча й в невеликій кількості, яка забезпечена засобами безпеки та зменшує частку ручної праці.

При таких кількостях ризиків від небезпек, як правило в господарствах відсутні інженери або відповідальні за охорону праці, які б мали на це право (проходження навчань, здача екзаменів тощо) та професійно займалися охороною праці.

На фоні часткового скорочення травматизму в сільському господарстві слід відзначити значні зменшення чисельності працюючих, скорочення машино-тракторного парку, поголів'я худоби, і навіть при цьому травматизм із смертельними наслідками заливається досить високим.

В той же час недостатня результативність діяльності контрольно-наглядових органів може призвести до зростання виробничого травматизму.

Розпорошення об'єктів господарювання та неможливість якісно запобігати виникненню ризиків, складність яка зумовлена віком працюючих, дисципліною праці, вживанням алкоголю. Відсутність сучасних осередків з охорони праці (кабінетів, навчальних центрів) створює певні труднощі в організації роботи контролюючо-наглядових органів [5].

Забезпечення виконання профілактичних заходів, проведення аудиту з охорони праці, розробка технологічних карт, проведення роз'яснювальної роботи про необхідність працівниками дбати про особисту безпеку, знати та дотримуватися вимог нормативно-правових актів з охорони праці є важливе завдання для керівників господарств.

Висновки

Аналізуючи та порівнюючи стан травматизму в цілому в Україні та в агропромисловому комплексі, слід відзначити схожість тенденцій за останні роки. Дуже близькими є в процентному співвідношенні причини травмувань, і в тому числі із смертельними наслідками. Агропромисловому комплексу притаманні в більшій ступені праця без офіційного оформлення працівників, не розслідуються та не оформлюються відповідним чином нещасні випадки. Тому слід відзначити, що з охороною праці в агропромисловому комплексі, враховуючи вищевказане, становище є більш негативним ніж в цілому в Україні. А якщо мати на увазі сьогодишній та майбутній вплив вищезгаданих реформ та стратегічний розвиток сільського господарства України, як однієї з основних галузей економіки, то є високий ризик збільшення нещасних випадків, так як основною складовою їх причин є організаційні, а вони, в першу чергу, залежить, в тому числі, від ефективності системи управління охороною праці в господарствах та уваги з боку контролюючо-наглядових органів з охорони праці. Потрібно розуміти, що високий процент нещасних випадків з організаційних причин це: відсутність фахівців з охорони праці на підприємствах, не виконання нормативно-правових актів з охорони праці, а це, в першу чергу, не належно проведенні інструктажі та відсутність їх системності, відсутність інструкцій з охорони праці, навчань та медичних оглядів. Якщо технічні причини нещасних випадків пов'язані із застарілою матеріальною базою, і найближчим часом ця ситуація різко не зміниться, то на організаційні причини можна впливати вже зараз, і це потрібно робити в рамках державної політики, в тому числі з урахуванням адміністративно-територіальної реформи, а саме не лише в

держрайадміністраціях, а й в об'єднаннях громад мають бути фахівці з охорони праці, які не лише можуть перевіряти стан безпеки праці, а й надавати реальну допомогу в організаційних питаннях, а також у виявленні ризиків у виробничих процесах та сприяти попередженню їх реалізації, і особливо це стосується невеликих сільгоспвиробників, в тому числі фермерів.

Література

1. Сучасний стан охорони праці в Україні у контексті забезпечення її інноваційного розвитку / О. Нініаліді, О. Васильчишин // Актуальні проблеми правознавства. – 2020. – №1 (21). – С.164–169.
2. Стан охорони праці в Україні: економія на безпеці й зростання професійних захворювань [Електронний ресурс] / Профспілка освіти і науки України. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novynu/4608-stan-oxoroni-praci-v-ukrayini-ekonomiya-na.html>
3. Стан виробничого травматизму в Україні [Електронний ресурс] / Державна служба України з питань праці. – Режим доступу: <https://dsp.gov.ua/stan-vyrobnychoho-travmatyzmu/>
4. Травматизм. Статистика. Причини [Електронний ресурс] / Державна служба України з питань праці. – Режим доступу: <https://dsp.gov.ua/operativna-informatsiia/>
5. Підвищення ефективності наглядової діяльності з охорони праці у агропромисловому комплексі України на основі ризик-орієнтованого підходу / В.Г. Здановський, М.О. Радіонов // Проблеми охорони праці в Україні. – ННДПБОП, 2019. – № 35 (2). – С. 22–30.
6. Економетричний аналіз динаміки виробничого травматизму в Україні / М.О. Радіонов // Проблеми охорони праці в Україні. – ННДПБОП, 2018. – №34. – С. 180–191.
7. Оцінювання ефективності наглядової діяльності у агропромислового комплексу / В.Г. Здановський, М.О. Радіонов // Інформаційний бюлетень з охорони праці, 2019. – № 3 (81). – С. 33–48.
8. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 2020 рік. Аналіз нещасних випадків [Електронний ресурс] / Фонд соціального страхування України. – Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/974800>
9. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 2019 рік. Аналіз нещасних випадків [Електронний ресурс] / Фонд соціального страхування України. – Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/968023>
10. Шудренко, І.В. Охорона праці в галузі : навч. посіб. / І.В. Шудченко – Житомир: ЖНАЕУ, 2017. – 136 с.
11. Інформаційний лист (бюлетень) про стан професійної захворюваності серед працюючого населення України за 2013–2019 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uspp.ua/assets/images/doc/informatsiynnylyst-17-09-2020.docx>
12. Eurostate EU statistical and analytical base [Electronic resource]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

13. *Procedural management of safety regulations and rules for the chemical industry* / Gao, Y., Fan, Y., Wang, J., Pei, J. // *Process Safety Progress*, 2019. – № 38(2). – 1–15 pp.
14. *World statistics [Electronic resource] / International Labor Organization.* – Режим доступу: https://www.ilo.org/moscow/areas-of-work/occupational-safety-and-health/WCMS_249278/lang--en/index.htm#:~:text=The%20ILO%20estimates%20that%20some,of%20work%2Drelated%20illnesses%20annually.
15. Севальнев, А.І. Оцінка професійного ризику порушення здоров'я працівників / А.І. Севальнев // *Український журнал з проблем медицини праці*, 2015. – № 4. – С. 62–68.

References

1. Nipialidi O., Vasylychshyn O. (2020). Suchasnyy stan okhorony pratsi v Ukraini u konteksti zabezpechennya yiyi innovatsiynoho rozvytku. *Aktual'ni problemy pravoznavstva*, 1(21), 164–169.
2. Stan okhorony pratsi v Ukraini: ekonomiya na bezpetsi y zrostannya profesiynykh zakhvoryuvan' (2016). *Profspilka osvity i nauky Ukrainy*. Retrieved from <https://pon.org.ua/novyny/4608-stan-okhoroni-praci-v-ukraini-ekonomiya-na.html>
3. Stan vyrobnychoho travmatyzmu v Ukraini. (2021). *Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan' pratsi*. Retrieved from <https://dsp.gov.ua/stan-vyrobnychoho-travmatyzmu/>
4. Travmatyzm. Statystyka. Prychyny. (2021). *Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan' pratsi*. Retrieved from <https://dsp.gov.ua/operativna-informatsiia/>
5. Zdanovsky, V.G., Radionov, M.O. (2019). Pidvyshchennya efektyvnosti nahlyadovoyi diyal'nosti z okhorony pratsi u ahropromyslovomu kompleksi Ukrainy na osnovi ryzyk-oriyentovanoho pidkhotu. *Problemy okhorony pratsi v Ukraini*, 35(2), 22–30.
6. Radionov, M.O. (2018). Ekonometrychnyy analiz dynamiky vyrobnychoho travmatyzmu v Ukraini. *Problemy okhorony pratsi v Ukraini*, 34, 180–191.
7. Zdanovs'kyu, V.H., Radionov, M.O. (2019). Otsynuyannya efektyvnosti nahlyadovoyi diyal'nosti u ahropromyslovoho kompleksi. *Informatsiynyy byuleten' z okhorony pratsi*, 3(81), 33–48.
8. Profilaktyka vyrobnychoho travmatyzmu ta profesiynykh zakhvoryuvan' za 2020 rik. Analiz neshchasnykh vypadkiv. (2020). Fond sotsial'noho strakhuvannya Ukrainy. Retrieved from: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/974800>
9. Profilaktyka vyrobnychoho travmatyzmu ta profesiynykh zakhvoryuvan' za 2019 rik. Analiz neshchasnykh vypadkiv. (2019). Fond sotsial'noho strakhuvannya Ukrainy. Retrieved from <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/968023>

10. Shudrenko, I.V. (2017). *Okhorona pratsi v haluzi Zhytomyr*.
11. *Informatsiynyy lyst (byuleten') pro stan profesiynoyi zakhvoryuvanosti sered pratsyuyuchoho naseleння Ukrainy za 2013–2019 rr.* Retrieved from <https://uspp.ua/assets/images/doc/informatsiynyy-lyst-17-09-2020.docx>
12. *Eurostate EU statistical and analytical base*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
13. Gao, Y., Fan, Y., Wang, J., Pei, J. (2019). Procedural management of safety regulations and rules for the chemical industry. *Process Safety Progress*, 38(2), 1–15.
14. *World statistics. International Labor Organization*. Retrieved from https://www.ilo.org/moscow/areas-of-work/occupational-safety-and-health/WCMS_249278/lang--en/index.htm#:~:text=The%20ILO%20estimates%20that%20some,of%20work%2Drelated%20illnesses%20annually
15. Sevalnjev, A.I. (2015). Ocinka profesijnogo ryzyku porushennja zdorovja pracivnykiv. *Ukrainskii zhurnal z problem medycyny praci*, 4, 62–68.

Рецензент: д-р техн. наук, проф. В.Г. Брусенцов, Український державний університет залізничного транспорту, Харків.

Автор: ВОРОЖБІЯН Михайло Іванович
доктор технічних наук, професор
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – yumi53@ukr.net
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3286-6218>

Автор: ІВАЩЕНКО Марина Юріївна
кандидат технічних наук, старший викладач
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – marina.sh.225@gmail.com
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9202-6448>

Автор: СКРИПНИК Олена Сергіївна
кандидат технічних наук, старший викладач
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – elenases2015@gmail.com
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5926-755X>

Автор: БЛІМ Павло Анатольович
кандидат хімічних наук, доцент
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – pashha56@ukr.net

THE INFLUENCE OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM ON THE STATE OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN AGRICULTURAL PRODUCTION

M. Vorozhbiian, M. Ivashchenko, O. Skrypnyk, P. Bilym

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

Injuries to workers at work in Ukraine are a very serious problem. The decision of this question is possible at the analysis of the reasons of trauma, and on this basis to offer measures for reduction of risk of dangers. The agricultural sector of the economy has a number of features and problems in the organization of labor protection on

its safety and in the period of reform the situation in this direction may deteriorate. The reforms carried out in Ukraine, namely decentralization, administrative-territorial organization and land, affect primarily in the suburban and rural areas the agricultural sector of the economy, including the interaction of government agencies with farms on labor protection. Therefore, it is important to develop measures to improve the work of the labor protection management system at the enterprises of the industry during the reform period to prevent the deterioration of this situation, primarily as a result of administrative-territorial reform.

The paper presents statistical data on injuries at work in Ukraine for 2018-2020 and emphasizes the state of labor protection in the agricultural sector. The analysis shows that injuries in agricultural production are directly related to the organization of labor protection and, above all, the most persistent trend in accidents in small businesses.

The decrease in the number of occupational diseases against the background of unfavorable working conditions is associated with difficulties in accounting and control over workers in agriculture, including due to changes in ownership, deterioration of medical and occupational care services for the rural population.

A large proportion of agricultural workers are hidden due to the lack of formal employment, which reduces the possibility of accounting and medical supervision of employed workers. Modern health care reform has also had a negative impact on health surveillance and the detection of occupational diseases.

The impact on the state of labor protection in settlements and rural areas during decentralization and administrative-territorial reform is considered. Changing the administrative-territorial division involves the redistribution of powers between districts and local governments. Earlier, the territory of Ukraine was divided into 490 districts, the reform provides for 136 districts.

It is pointed out that it is necessary to address these issues within the framework of state policy, including taking into account administrative and territorial reform, namely not only in state district administrations, but also in community associations there should be labor protection specialists who can , but also to provide real assistance in organizational matters, as well as in identifying risks in production processes and help prevent their implementation, especially for small farms, including farms. This requires the effectiveness of the control and supervisory bodies for labor protection, which can affect the reduction of injuries, primarily for organizational reasons, and this is almost 70% of all injuries.

Keywords: *injury, risk, accident, labor protection, agricultural sector, reform.*